

Engripats

Les passades festes de Nadal, les farmàcies no hi donaven l'abast, els serveis d'urgències atenien desenes de malalts i als autobusos i al metro, es podien veure les futures víctimes que començaven a esternudar o a tossir. La grip començava a planar sobre els nostres caps. I es repetien els símptomes de cada any: congestió, mal de cap, febre, dolor muscular i a les articulacions. Així, tot i que la grip va aigualir les passades vacances a més d'un, els responsables sanitaris creuen que la passa d'enguany tot just acaba de començar. Al País Valencià, on la grip s'ha avançat lleugerament respecte al Principat i les Illes, la Conselleria de Sanitat i Consum ha comptabilitzat fins ara 429.614 casos de grip. Al Principat, s'han registrat 47.100 casos i a les Illes, 5.159 (aquestes últimes dades, aplegades fins a la tercera setmana de desembre). Tenint en compte xifres d'altres anys, es pot calcular que a finals del mes de març la grip haurà afectat gairebé 700.000 persones als Països Catalans.

Per les seves característiques, la grip d'aquesta temporada no és massa diferent de la dels dos o tres anys darrers. Segons Lluís Salleras, director general de Salut Pública de la Generalitat de Catalunya, "la característica de la grip del 93-94 és que es presenta d'una manera escalonada perquè tot i ser a l'hivern es-

Cap al mes de març, quan els responsables de la sanitat pública tancaran la campanya 93-94 de la grip, unes 700.000 persones l'hauran patida al nostre país. És una de les malalties de menor importància, però una de les més temudes per les seves possibles seqüeles.

tacional, no hem patit canvis bruscos de temperatura".

Enguany, igual com en d'altres, a més de la circulació de la grip, s'ha detectat la presència d'altres virus, com el rinovirus i l'adenovirus que no provoquen la grip, però sí quadres mèdics semblants: febre, congestió, mal de cap, encara que sempre amb menor virulència. Això explica el fet que molta gent que ja ha passat per un constipat fort cregui que ha tingut la grip quan, de fet, és possible que la grip de veritat encara hagi d'arribar.

El virus de la grip que circula aquesta temporada és l'A H3N2, el més corrent en els darrers quinze o vint anys.

Els 90 en general no són una dècada molt virulenta pel que fa a la grip. El brot més important produït els darrers anys va ser el 1988. Aquell any, la virulència de la passa va ser originada per la combinació dels virus H3N2 i H1N1. L'epidèmia va ser especialment forta a tot Europa, sobretot a la Gran Bretanya —on fins i tot la reina Isabel II va estar enlltada— i a França.

A banda de la circulació del virus (per via aèria i d'àmbit mundial) hi ha dos factors determinants per a la proliferació de casos de grip en una comunitat determinada: la meteorologia i les aglomeracions humanes. Així, les baixes temperatures afavoreixen l'aparició de brots i les aglomeracions urbanes abonen el

contagi. Per això no exageren els qui després de les habituals compres nadalencques a Barcelona o València tornaven al poble i, ja malalts, deien: "he portat la grip de la capital".

Definició. La grip és una malaltia infecciosa causada per un complex víric (mixovirus). Aquest virus penetra a l'organisme pels conductes

respiratoris fins a la tràquea i els pulmons. Allí el virus ataca generalment un grup de cèl·lules. Mentre el procés de colonització vírica va avançant, el nostre cos comença a notar els efectes passat un període que va de les sis hores als tres dies. A partir d'aquí apareix el quadre clínic: esgarrifances, mal de cap, dolor muscular i de les articulacions, tos, mal de coll, febre, dolor toràctic, faringitis, debilitat general. A la majoria de casos, el quadre clínic persisteix uns dos o tres dies i a continuació comença la millora. En alguns casos, però, poden sorgir complicacions. La penetració dels virus de la grip en l'aparell respiratori fa que aquest estigui exposat a altres infeccions, ja que està debilitat. Sobretot en persones grans o en individus que pateixen algun problema en l'aparell respiratori, una grip pot derivar en pneumònia, otitis aguda, laringitis, traqueïtis, bronquitis i fins i tot en la mort.

La facilitat de contagi de la grip és una de les característiques que fan imparabile la seva progressió un cop declarada una epidèmia o brot. Les fonts de contagi són les secrecions respiratòries contaminades de virus i que es transmeten a través de la respiració, quan es parla, es tus o s'esternuda, i també a través dels fòmits (objectes quotidians contaminats amb virus). A causa de la rapidesa de la incubació, en una setmana es pot contagiar tota una família, un col·legi, una empresa... De les característiques essencials de la grip se'n deriva la importància socio-sanitària. L'elevat grau de transmissió d'aquesta malaltia origina d'entrada un augment de la demanda assistencial, tant de consultes externes com d'ingressos en centres hospitalaris. Per altra banda, la mortalitat que indirectament produeix i que afecta sobretot gent gran i malalts crònics converteix la grip i les seves seqüeles en una de les deu causes principals de mort en els països de zones temperades com el nostre. Una altra de les conseqüències socials de la grip és l'impacte econòmic que comporta i no

El que recomanen els serveis de salut:

- 1 Si es tracta d'una grip en pacients sense problemes afegits, no acudir als serveis d'urgències dels hospitals. Així s'evita la saturació d'aquests serveis.
- 2 No prendre antibiòtics si el metge no ho indica especialment. Per alleugerir les molèsties (mal de cap, dolor muscular) prendre analgèsics o antitèrmics.
- 3 Fer llit de 4 a 7 dies. L'habitació ha de tenir ambient càlid i ventilat.
- 4 Remeis casolans: inhalacions, begudes calentes amb mel. Prendre líquid és molt important.

solament en la sanitat pública, sinó en l'economia general, ja que aquesta malaltia provoca un elevat absentisme laboral. Segons dades d'un estudi sobre la grip a l'empresa presentat l'any passat per l'Organització Mèdica Col·legial i que abasta tot l'estat espanyol, entre un 20% i un 30% de la plantilla demana baixa per grip durant els mesos d'octubre a març. La grip és la responsable del 44% del total de baixes en les empreses.

La grip, però, no és una font de problemes recent. La humanitat la coneix des dels temps d'Hipòcrates.

Història de la grip al món. La paraula que designa aquesta malaltia prové del francès *gripper*, que significa 'atrapar', 'enxampar'. El mot es va imposar a tot el món el segle XIX perquè designa l'estat en què es troba el malalt durant la malaltia. El virus que causa la grip no va ser descobert com a agent d'aquest mal fins el 1931, quan el grup d'investigadors Smith, Laidlaw i Andrews van demostrar que l'origen de tot plegat era una infecció produïda per un grup de virus que van detectar en les secrecions nasals dels afectats examinats.

Abans d'aquesta data i abans de tenir nom, la grip ha afectat milions de persones al llarg dels segles. Procedent de l'Àsia, la grip ha estat responsable d'epidèmies a tot el món. A Itàlia, a l'edat mitjana, es troben documents on es descriu la grip com una malaltia influïda per la meteorologia, *influenza del tempo*. Aquesta denominació encara s'utilitza avui, tant per anomenar la malaltia (*influenza*, 'influença', en català) com el virus causant (*virus influenzae*).

Una altra dada històrica fa responsable una epidèmia de grip de la desaparició quasi total de la població indígena de les Antilles el segle XV. Segons les investigacions fetes públiques el 1985 pel metge i historiador Francisco Guerra, catedràtic de Medicina a Alcalá de Henares i ex-catedràtic a Mèxic, Califòrnia, Yale i Londres, vuit truges que Cristòfol Colom va embarcar a l'Illa de Gomera en el seu segon viatge al Nou Món el 1493 en van ser el vehicle transmissor i van provocar, a més d'una matança, un terrible desastre ecològic.

Tenim també constància documentada de la grip el segle XVI, en el qual es van produir 30 pandèmies o epidèmies de proporcions mundials.

Ja al segle XX, el 1918 va tenir lloc una de les epidèmies més devastadores que es recorden. Durant l'hivern del 1918-19, 2.000 milions de persones van patir la grip en tot el món. La xifra més terrible d'aquesta epidèmia és la dels morts: 20 milions. Ningú no sap encara per què va matar d'una manera tan eficaç, ja que el virus de 1918 va fer caure tothom, des de nens i vells -les víctimes més fàcils- a gent jove i forta. El misteri de la virulència

d'aquella grip planteja encara tants interrogants que fa uns anys un grup de científics nord-americans va exhumar cadàvers d'esquimals morts el 1918 a la tundra d'Alaska. Pretenien aïllar el virus per estudiar-lo, però l'intent va fracassar.

Una pandèmia semblant no es va produir fins força anys després, el 1957, quan en tot el món es van produir milions de casos de l'anomenada grip asiàtica. Després d'aquest brot, la humanitat no va tornar a patir una crisi gripal semblant fins l'any 1968, en què va tenir lloc

una pandèmia originada per l'anomenada grip de Hong Kong.

El virus mutant. Des del seu descobriment, als anys 30, el virus de la grip ha estat un dels agents infecciosos més estudiats per científics de tot el món. Fins fa relativament poc, però, no es va descobrir la característica central del virus, la seva extraordinària capacitat de mutació. Aquesta propietat li dona una capacitat d'infecció altíssima, ja que qualsevol individu que hagi patit grip pot tornar a agafar la malaltia en qualsevol moment. Segons l'Organització Mundial de la Salut, l'OMS, el virus de la grip realitza mutacions significatives cada 10 o vint anys. En una d'aquestes mutacions, el virus és capaç de canviar el que els científics anomenen les seves empremtes digitals amb tanta habilitat que el sistema immunològic del cos humà no és capaç d'identificar-lo. Quan els canvis en l'estructura del virus són petits, en canvi, el que tenim són les epidèmies habituals de cada hivern, que acostumen a afectar entre el 15 i el 20% de la població i que són d'una virulència més o menys important.

La facilitat de contagi de la grip és una de les característiques que fan imparable la seva progressió un cop declarada una epidèmia o brot. A causa de la rapidesa de la incubació, en una setmana es pot contagiar tota una família, un col·legi, una empresa...

Actualment, els virus de la grip estan dividits en tres tipus, A, B i C. Els virus del tipus A són els més freqüents i produeixen les epidèmies i brots regulars de cada any. Són també els responsables de les epidèmies i pandèmies més importants que es recorden, ja que són els que tenen més capacitat per mutar. Els virus del tipus B causen brots més reduïts. El tipus C, menys comú, no causa problemes greus gairebé mai.

Cada any, l'OMS recull a través dels seus centres a Londres i Atlanta tota la informació relativa al virus de la grip en circulació. Per fer-ho aplega dades d'un centenar de punts repartits per tot el món (un d'ells és l'Hospital Clínic de Barcelona) que permeten detectar els nous brots del mal i els possibles canvis del virus. Des de l'any 80, l'OMS va implantar un sistema codificat i universal per a identificar el virus. En primer lloc, es determina el grup al qual pertany, A, B o C. Els virus del tipus A (els més mutables) se subdivideixen en subtipus segons els antigens superficials comuns, del tipus H i del tipus N. L'antigen H és el dels virus que per l'estructura de la seva cober-

ta són capaços d'enganxar-se a les cèl·lules de la sang per infectar-les (actuen com a ganxos) i l'antigen N és el dels virus que tenen la capacitat d'atacar la membrana cel·lular i, en definitiva, de permetre la progressió de la malaltia. Finalment, els virus es classifiquen en grups o soques pels seus antigens específics. D'aquesta manera cada any es pot identificar el virus gripal en circulació i elaborar les corresponents vacunes. Les vacunes sempre són específiques del tipus de virus que combaten. Les recomanades per a la present campanya, per exemple, són les de soca anàloga a A/Pequín/32/92 corresponent al H3N2, soca anàloga a A/Singapur/6/86 corresponent a H1N1 i soca anàloga a B/Panamà/45/90.

L'efectivitat de la vacuna es calcula cada any entre un 70% i un 90%, cosa que la fa recomanable en persones de més de 65 anys, en individus amb problemes crònics com la diabetis, les insuficiències de fetge o ronyó, tots els qui pateixin malalties de tipus bronquial, asma o problemes cardiològics i finalment totes les persones que presentin alguna immunodeficiència, inclosos els malalts de sida.

Xènia Bussé